

ЗАХТЈЕВ ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЈЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Шифра за идентификацију дисертације: 1409/16

Шифра УДК (бројчано): 159.922.84-058.7

Web адреса на којој се налази извјештај Комисије о урађеној докторској дисертацији:
www.ffuis.edu.ba

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

Молимо вас да, у складу са чланом 141. Закона о високом образовању, (Службени гласник РС број 67/20) дате сагласност на урађену докторску дисертацију:

Назив дисертације: **Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину**

Научна област УДК (текст): Ставови и гледишта овисника о хероину

Презиме и име кандидата: **мр Митра Мирковић Хајдуков**

Ментор и састав комисије за оцјену дисертације:

1. Др Спасенија Ђеранић, редовни професор у пензији, Клиничка психологија, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, ментор,
2. Др Ирена Станић, ванредни професор, Клиничка психологија, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву и
3. Др Тамара Ефендић-Спахић, ванредни професор, Психологија, Филозофски факултет Тузла, Универзитет у Тузли.

Главни допринос дисертације:

Када се истражују особине личности овисника о хероину, па и горе наведене, остаје низ психолошких проблема и питања, која још увијек траже научни одговор. Особине личности појединца су сложени конструкти посматрано и развојно и динамски и структурно. Кандидаткиња је сматрала да емоционални профил, али и начин емоционалног везивања, који води поријекло из примарне интеракције у породици могу бити значајне детерминанте хероинске овисности. Ослањајући се првенствено на теорију афективног везивања Џона Болбија, али и структуру емоција по Плучику, кандидаткиња је покушала да проникне у природу афективне везаности и доминантне карактеристике емоционалног реаговања овисника о хероину. Такође је, имајући на уму да се личност формира кроз преплитање нагона, емоција и одређених механизма одбране, сматрала значајним да испита које врсте одбрана доминантно користе хероински овисници. Будући да се у посљедње вријеме више говори о одбрамбеним стиливима, као глобалнијој категорији, а не појединачним механизмима одбране, кандидаткиња је поставила за циљ да, уз емоционалне карактеристике, истражи и специфичности одбрамбених стилова овисника о хероину. Истраживањем се тражио одговор на питање: да ли се овисници о хероину разликују у одбрамбеним стиливима (незрели, неуротични, зрели) од испитаника који нису конзументи опојних дрога.

Са становишта актуелности у научној области, којој припада (Клиничка психологија, али и сродне научне дисциплине) Комисија процјењује да је тема хероинске овисности недовољно истражена, да нека истраживања говоре да хероински овисници нису хомогена група у погледу базичних особина личности, те је стога ово један рафиниранији научни приступ проблему хероинске овисности. Истражујући специфичности емоционалних карактеристика и одбрамбених стилова овисника о хероину значајно се проширује и продубљује сазнање о психолошким одредницама, које и не морају бити препознатљиве на феноменолошком нивоу, а могу сачињавати основу хероинске овисности. У неким сегментима ово истраживање укључује и развојну димнзију (стиливи емоционалног везивања код овисника) и тако актуелизује питање значаја емоционалне климе у којој појединац одраста за утемељење претпоставки за развој овисности, посебно хероинске.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата : мр Митра Мирковић Хајдуков

Назив завршеног факултета: Филозофски факултет Пале

Одсек, група, смјер: Психологија

Година дипломирања: 2009.

Назив специјализације: -

Назив магистарске тезе: Карактеристике личности и породичне прилике особа у прелазном периоду између адолесценције и ране одрасле доби као предиктори настанка оvisности о хероину

Научно подручје: Психологија

Година одбране: 2014.

Факултет и мјесто: Филозофски факултет Тузла

Објављени радови кандидата:

1. **Mirković-Hajdukov M.**, Efendić-Spahić T., Softić R., Bećirović E. (2014) Karakteristike ličnosti osoba ovisnika o heroinu u prelaznom periodu između adolescencije i rane odrasle dobi. Psymedica-časopis za psihijatriju, psihologiju i srodne discipline. Vol 5; No 1-2. Banja Luka.

2. **Mirković-Hajdukov M.** (2015) Stigma i psihoterapija. Gradovrh - časopis za književno-jezična, društvena i prirodnoznanstvena pitanja, Matica hrvatska, Tuzla, ISSN 1840-0477 (287-297).

3. **Mirković-Hajdukov M.**, Selimbašić Z. (2015) Ovisnost o internetu, računalnim igrama i video igrama-prikaz slučaja. Knjiga sažetaka II Simpozijum o bolestima zavisnosti i komorbidnih oboljenja Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem „Aktuelnosti i savremeni pristupi u tretmanu bolesti zavisnosti i komorbidnih oboljenja u regionu“, 32, Banja Luka.

4. Djedović V., Lesica T., Zoletić E., **Mirković-Hajdukov M.**, (2015) Terapija poremećaja kompulzivnog kupovanja (PKK) - prikaz slučaja. Zbornik radova XXX Simpozijum o bolestima zavisnosti Novi Sad „Bolesti zavisnosti: apstinencija, (iz)lečenje, rehabilitacija“, Novi Sad, 295-303.

5. Softić R., Sutović A. Avdibegović E., Osmanović E., Bećirović E. **Mirković-Hajdukov M.** (2015) Metabolic Syndrome and Schizophrenia – Who is more to blame: FGA polypharmacy or Clozapine monotherapy. Psychiatria Danubina. Vol 27. No.4. pp 378-384. Medicinska naklada. Zagreb, Croatia.

6. Softić, R., Osmanović E., Bećirović E., **Mirković-Hajdukov M.**, (2015) Does Symptoms Severity Has Impact On Insight in Patients with Schizophrenia? European Psychiatry, Volume 30, Supplement 1, 28–31 March 2015, Page 1731.

7. **Mirković-Hajdukov M.**, Selimbašić Z. (2015) Ovisnost o internetu, računalnim igrama i video igrama - Prikaz slučaja. Zbornik radova II simpozijuma o bolestima zavisnosti i komorbidnih oboljenja BiH sa međunarodnim učešćem. Aktuelnosti i savremeni pristupi u tretmanu bolesti zavisnosti i komorbidnih oboljenja u regionu, Banja Luka, 70-76.

Назив и сједиште организације у којој је кандидат запослен: УКЦ Тузла

Радно мјесто: Психолог

Потврђујемо да кандидат испуњава услове утврђене чланом 141. Закона о високом образовању (Службени гласник РС број 67/20).

У прилогу достављамо:

- Извјештај Комисије о оцјени урађене докторске дисертације;
- Приједлог одлуке Наставно-научног вијећа Филозофског факултета Пале о усвајању извјештаја Комисије за оцјену урађене докторске дисертације.

Д Е К А Н

Проф. др Драга Мاستиловић

Телефон/факс: + 387 (0)57 223 479, 227 410, Адреса: Алексе Шантића 1 71420 Пале, е-пошта: info@ff.ues.rs.ba, http://www.ff.ues.rs.ba
Telefon/faks: + 387 (0)57 223 479, 227 410, Adresa: Alekse Šantića 1 71420 Pale, e-pošta: info@ff.ues.rs.ba, http://www.ff.ues.rs.ba
Број: 2567/20

Датум: 4. 11. 2020. године

На основу члана 61. Закона о високом образовању Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 67/20), члана 57. Статута Универзитета у Источном Сарајеву (број 01-С-294-III/11, 01-С-250-X/12, 01-С-41-XVII/13, 01-С-198-XX/13, 01-С-44-XVII/13 и 01-С-419-XXXIV/14, 01-С-716-1-XXII/16, 01-С-180-1-XXVIII/17 и 01-С-307-1-XXXIV/17) и члана 93. Статута Филозофског факултета Пале, Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Пале, на 281. сједници, одржаној електронским путем од 2. до 4. новембра 2020. године, донијело је

ПРИЈЕДЛОГ ОДЛУКЕ

о извјештају Комисије за оцјену и одбрану докторске дисертације
кандидата мр Митре Мирковић Хајдуков

I

Усваја се извјештај Комисије за оцјену и одбрану докторске дисертације *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* мр Митре Мирковић Хајдуков, у саставу:

1. Др Спасенија Теранић, редовни професор у пензији, Клиничка психологија, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, ментор,
2. Др Ирена Станић, ванредни професор, Клиничка психологија, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву и
3. Др Тамара Ефендић-Спахић, ванредни професор, Психологија, Филозофски факултет Тузла, Универзитет у Тузли.

II

Коначну одлуку о усвајању извјештаја Комисије за оцјену и одбрану докторске дисертације *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* мр Митре Мирковић Хајдуков, донијеће Сенат Универзитета у Источном Сарајеву.

ПРЕДСЈЕДНИК ВИЈЕЋА

Проф. др Драга Мاستиловић

Доставити:

- Сенату Универзитета;
- Кандидату;
- Комисији (1-3);
- У досије;
- У списе;
- Архиви.

Одлуком Наставно-научног вијећа Филозофског факултета, Универзитета у Источном Сарајеву, број 1905/20 од 15.09.2020. године, именована је Комисија за оцјену и одбрану урађене докторске дисертације кандидата мр Митре Мирковић-Хајдуков под насловом „Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину“.

(у даљем тексту: Комисија)¹ у сљедећем саставу:

1. Др Спасенија Ђеранић, редовни професор у пензији, Клиничка психологија, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, ментор
2. Др Ирена Станић, ванредни професор, Клиничка психологија, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву и
3. Др Тамара Ефендић-Спахић, ванредни професор, Психологија, Филозофски факултет Тузла, Универзитет у Тузли

Комисија прегледала је и оцијенила докторску дисертацију и о томе подноси Наставно-научном вијећу факултета, Универзитета у Источном Сарајеву следећи

ИЗВЈЕШТАЈ **о оцјени урађене докторске дисертације**

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Употреба психоактивних супстанци с циљем измјене перцепције, емоционалних стања и понашања, честа је међу младима у савременом друштву. Са клиничког и теоријског аспекта важно је разликовати експериментисање психоактивним супстанцама, које је саставни дио нормалног трагања за идентитетом током адолесценције, од злоупотребе и овисности. Адаолесценти су најрањивија узрасна група за развој проблема у вези са злоупотребом психоактивних супстанци. Често су ови проблеми коморбидни другим психијатријским поремећајима као што су депресивни и анксиозни поремећаји, поремећаји личности, али и тежих поремећаја као што су психозе и могу представљати увод у психотични поремећај из схизофреног круга.

Злоупотреба психоактивних супстанци транскултурални је феномен и представља скоро нерјешив проблем савременог свијета који је конзументски и глобализован. Према посљедицама које доноси појединцима, породицама и заједници, сматра се једном од најтежих социопатолошких појава данашњице (Церић и сар., 2007).

Ова социјално-психолошко-медицинска појава попримила је епидемијске размјере, нарочито у популацији младих. Злоупотреба дрога, по правилу, има хроничан и прогредијентан ток и изазива тешка оштећења тјелесног и менталног здравља, као и поремећаје који, у свом најтежем облику, доводе до бизарних социјалних девијација и различитих криминалних активности (Кецмановић, 1986).

Феномен злоупотребе психоактивних супстанци је вишедимензионалан и увијек има психолошку позадину, која се може сагледавати кроз призму бројних

¹ Комисија има најмање три члана од којих најмање један није у радном односу на Универзитету

психолошких детерминанти.

Када је ријеч о хероинској овисности, треба имати на уму да је то и најопаснија и највише злоупотребљавана дрога у цијелом свијету. Супстанца хероина настаје ацетирањем морфина уз помоћ анхидрида сирћетне киселине. Добро се ресорбује са слузокоже носа и танког цријева. Изазива врло снажну еуфорију и због тога је нарочито омиљен међу психопатски структурисаним особама, а има и снажан аналгетички ефекат. Конзументи хероина не желе само постизање еуфорије него и изазивање „драматичног шока“ (Синановић, 2001). Хероин је „тврда“, „снажна“, „херојска“ дрога, која често распирује пражњење бруталне агресије и осјећање високог самопоуздања и храбрости. Изазива појаву овисности код 97/9% особа већ након двадесетак дана континуираног узимања. Хероин брзо доводи до карактерних девијација, губитка моралних капацитета личности и способности нормалног живљења и понашања као и сексуалне дезинхибиције и антисоцијалног понашања.

Постоје бројна истраживања о карактеристикама личности хероинских овисника. Између осталог, наводи се да су такве особе несигурне, напете, преплављене стрепњом, депресивне, циклоидне и са присутном конфузијом властитог идентитета, те да су повишено нарцистичне и са сниженим капацитетом за емоционално везивање. Ниво моралне свијести је нижи, не подносе напоре и одрицања, а поготово, одлагање задовољства (Алексић, 1971, Букелић, 1979, према Тадић, 2009).

Када се истражују особине личности овисника о хероину, па и горе наведене, остаје низ психолошких проблема и питања, која још увијек траже научни одговор. Особине личности појединца су сложени конструкти посматрано и развојно и динамски и структурно. Кандидаткиња је сматрала да емоционални профил, али и начин емоционалног везивања, који води поријекло из примарне интеракције у породици могу бити значајне детерминанте хероинске овисности. Ослањајући се првенствено на теорију афективног везивања Џона Болбија, али и структуру емоција по Плучику, кандидаткиња је покушала да проникне у природу афективне везаности и доминантне карактеристике емоционалног реаговања овисника о хероину. Такође је, имајући на уму да се личност формира кроз преплитање нагона, емоција и одређених механизма одбране, сматрала значајним да испита које врсте одбрана доминантно користе хероински овисници. Будући да се у последње вријеме више говори о одбрамбеним стилевима, као глобалнијој категорији, а не појединачним механизмима одбране, кандидаткиња је поставила за циљ да, уз емоционалне карактеристике, истражи и специфичности одбрамбених стилова овисника о хероину. Истраживањем се тражио одговор на питање: да ли се овисници о хероину разликују у одбрамбеним стилевима (незрели, неуротични, зрели) од испитаника који нису конзументи опојних дрога.

Са становишта актуелности у научној области, којој припада (Клиничка психологија, али и сродне научне дисциплине) Комисија процјењује да је тема хероинске овисности недовољно истражена, да нека истраживања говоре да хероински овисници нису хомогена група у погледу базичних особина личности, те је стога ово један рафиниранији научни приступ проблему хероинске овисности. Истражујући специфичности емоционалних карактеристика и одбрамбених стилова овисника о хероину значајно се проширује и продубљује сазнање о психолошким одредницама, које и не морају бити препознатљиве на феноменолошком нивоу, а могу сачињавати основу хероинске овисности. У неким сегментима ово истраживање укључује и развојну димнзију (стиливи емоционалног везивања код овисника) и тако актуелизује питање значаја емоционалне климе у којој појединац одраста за утемељење претпоставки за развој овисности, посебно хероинске.

Зато Комисија сматра да је ова докторска дисертација у цјелини актуелан, релевантан и веома комплексан допринос клиничкој психологији и, уопште, психологији као науци.

2. Оцјену да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Урађена докторска дисертација мр Митре Мирковић-Хајдуков *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* представља оригиналан научни рад урађен по свим научним критеријумима за израду таквог рада уз примјену одговарајућих научних метода.

Кандидаткиња је тему обрадила исцрпно у свим релевантним аспектима при чему је кориштена релевантна и савремена литература која се директно или индиректно односи на истраживану тему. Проучавајући детаљно литературу везану за проблем хероинске овисности, али и бавећи се клиничким радом са популацијом овисника, кандидаткиња је створила солидну основу за оригинално постављање проблема истраживања и интерпретацију резултата сопственог истраживања.

При изради дисертације кориштени су бројни инструменти, које су користили и други аутори, а који су примијењени у новом истраживачком контексту. Сви кориштени инструменти прошли су психометријску провјеру.

Анализа добијених података и резултата истраживања обављена је минуциозно и обаљена је синтеза добијених резултата, која је представљена у виду заључака што је, у цјелини, значајан допринос за теорију и праксу клиничке психологије.

Имајући у виду наведено, Комисија је закључила да је докторска дисертација мр Митре Мирковић-Хајдуков резултат самосталног и оригиналног истраживања, које је коректно методолошки постављено и реализовано у складу са свим научно-методолошким стандардима и да као таква доноси научно врло вриједне резултате, који је могу окарактерисати оригиналним научним дјелом.

3. Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Мр Митра Мирковић-Хајдуков је до сада објавила 33 научна рада, а један рад, везан за дисертацију, налази се у штампи. Своје радове, самостално и у коауторству, објављивала је у научним часописима и рецензираним зборницима радова са научних скупова. Објавила је следеће научне радове:

1. **Mirković-Hajduk M.**, Efendić-Spahić T., Softić R., Bećirović E. (2014) Karakteristike ličnosti osoba ovisnika o heroinu u prelaznom periodu između adolescencije i rane odrasle dobi. *Psymedica-časopis za psihijatriju, psihologiju i srodne discipline*. Vol 5; No 1-2. Banja Luka.

2. **Mirković-Hajduk M.** (2015) Stigma i psihoterapija. *Gradovrh - časopis za književno-jezična, društvena i prirodoznanstvena pitanja*, Matica hrvatska, Tuzla, ISSN 1840-0477 (287- 297).

3. **Mirković-Hajduk M.**, Selimbašić Z. (2015) Ovisnost o internetu, računalnim igrama i video igrama-prikaz slučaja. *Knjiga sažetaka II Simpozijum o bolestima zavisnosti i komorbidnih oboljenja Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem „Aktuelnosti i savremeni pristupi u tretmanu bolesti zavisnosti i komorbidnih oboljenja u regionu“*, 32, Banja Luka.

4. Djedović V., Lesica T., Zoletić E., **Mirković-Hajdukov M.**, (2015) Terapija poremećaja kompulzivnog kupovanja (PKK) - prikaz slučaja. Zbornik radova XXX Simpozijum o bolestima zavisnosti Novi Sad „Bolesti zavisnosti: apstinencija, (iz)lečenje, rehabilitacija“, Novi Sad, 295-303.
5. Softić R., Sutović A. Avdibegović E., Osmanović E., Bećirović E. **Mirković-Hajdukov M.** (2015) Metabolic Syndrome and Schizophrenia – Who is more to blame: FGA polypharmacy or Clozapine monotherapy. *Psychiatria Danubina*. Vol 27. No.4. pp 378-384. Medicinska naklada. Zagreb, Croatia.
6. Softić, R., Osmanović E., Bećirović E., **Mirković-Hajdukov M.**, (2015) Does Symptoms Severity Has Impact On Insight in Patients with Schizophrenia? *European Psychiatry*, Volume 30, Supplement 1, 28–31 March 2015, Page 1731.
7. **Mirković-Hajdukov M.**, Selimbašić Z. (2015) Ovisnost o internetu, računalnim igrama i video igrama - Prikaz slučaja. Zbornik radova II simpozijuma o bolestima zavisnosti i komorbidnih oboljenja BiH sa međunarodnim učešćem. *Aktuelnosti i suvremeni pristupi u tretmanu bolesti zavisnosti i komorbidnih oboljenja u regionu, Banja Luka*, 70-76.
8. Softić R., Bećirović E., **Mirković-Hajdukov M.**, (2015) Drugačija priča ovisnosti. Zbornik radova II simpozijuma o bolestima zavisnosti i komorbidnih oboljenja BiH sa međunarodnim učešćem. *Aktuelnosti i suvremeni pristupi u tretmanu bolesti zavisnosti i komorbidnih oboljenja u regionu, Banja Luka*, 94-99.
9. Bećirović E., Softić R., **Mirković-Hajdukov M.**, (2015) Apatija kao kasnija komplikacija alkoholizma. Zbornik radova II simpozijuma o bolestima zavisnosti i komorbidnih oboljenja BiH sa međunarodnim učešćem. *Aktuelnosti i suvremeni pristupi u tretmanu bolesti zavisnosti i komorbidnih oboljenja u regionu, Banja Luka*, 56-59.
10. Bećirović E., Softić R., **Mirković-Hajdukov M.**, Bećirović A. (2016) Childhood Physical Punishment as Risk Factor For Combat-Related PTSD. *Book of abstracts European Psychiatry Congres. EPA 16-2082. Madrid, Spain. Volume 33, Supplement 638, March 2016, Pages 511-512.*
11. Softić R., Bećirović E., **Mirković-Hajdukov M.**, (2016) Rehospitalization rate of first episode and chronic schizophrenia patients one year after discharge. *Book of abstracts European Psychiatry Congres. EPA 16-2082. Madrid, Spain. Volume 33, Supplement, March 2016, Page 587.*
12. Softić R, Osmanović E., Bećirović E., **Mirković-Hajdukov M.** (2016) Does Symptoms Severity Has Impact On Insight in Patients with Schizophrenia? *European Psychiatry* 30: 1731.
13. Softić R., Bećirović E., **Mirković Hajdukov M.** (2016) Rehospitalization rate of first episode and chronic schizophrenia patients one year after discharge. *European Psychiatry* 33, S730.
14. Softić R., Bećirović E., **Mirković Hajdukov M.** (2017) Why do I have to die twice? EMDR treatment after experience of clinical death. *European Psychiatry* 41: S782-S783.
15. Softić R., Sutović A., Bećirović E., Avdibegović E., **Mirković Hajdukov M.** (2017) Predictors of insight in patients with schizophrenia. *European Psychiatry* 41: S384-S385.
16. Bećirović E., Avdibegović E., Softić R., **Mirković Hajdukov M.**, Bećirović A. (2017) Adverse Childhood Experiences as a Risk Factor for Combat-PTSD. *Acta Medica Saliniana* 46 (1):9-13.

17. Bećirović E., Avdibegović E., Softić R., **Mirković-Hajdukov M.** Bećirović A. (2017). Alexithymia in war veterans with post-traumatic stress disorder. Conference abstract European Psychiatry, Volume 41, Supplement, April 2017, Page 720.
18. Bećirović E., Avdibegović E., Softić R., **Mirković Hajdukov M.**, Bećirović A. (2017) Adverse Childhood Experiences as a Risk Factor for Combat-PTSD. Acta Medica Saliniana 46 (1), 9-13.
19. **Mirković-Hajdukov M.**, Efendić Spahić T., Softić R., Bećirović E., Šimić J. (2017) Family Atmosphere and Relationships as Predictors of Heroin Addiction. Psychiatria Danubina, Medicinska zaklada, Zagreb. Croatia. vol. 29, suppl.2, pp 129-133.
20. **Mirković-Hajdukov M.**, Bećirović E., Softić R.,(2017) Učinak dnevno bolničkog psihoterapijskog tretmana u liječenju pacijenata sa anksioznim poremećajima. Peti kongres psihologa Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem. Zbornik sažetaka. DPFBiH, Sarajevo, str. 34.
21. Djedović V., Mujkanović E., **Mirković Hajdukov M.** (2017) Post-milenijalci: upoznajmo generaciju Z. Znanstveni kolokvij s međunarodnim sudjelovanjem: Položaj djeteta u (post)tranzicijskim društvima Jugoistočne Europe. Knjiga sažetaka. Očima djeteta. Sveučilište Hercegovina. Fakultet društvenih znanosti dr. Milenka Brkića, Međugorje str.34
22. Bećirović E, Avdbegović E, Softić R, **Mirković Hajdukov M**, Bećirović A (2017) Empatija u ratnih veterana sa posttramatiskim stresnim poremećajem. Knjiga apstrakata IV Kongresa psihijatar Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem, 93.
23. **Mirković Hajdukov M**, Hasanović M, Bećirović E (2017) Promjene kognitivnih funkcija u osoba oboljelih od depresije, psihotičnog poremećaja i posttraumatskog stresnog poremećaja. Knjiga apstrakata IV Kongresa psihijatar Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem, 93.
24. Kunić S., Ibrahimagić Ć.O., Vujanović Z., Đajić V., Smajlović Dž., **Mirković-Hajdukov M.**, Kunić A., Avdić L., Tupković E. (2018) Emotional Profile and Employment of Patients with Epilepsy. NeuroQuantology. Volume 16. Issue 12. Pages 62-66.
25. Djedović V., **Mirković-Hajdukov M.**, (2018) Vještine muškog zavođenja metodom psihološke manipulacije (Don Huan 21. stoljeća). Gradovrh-časopis za književno-jezična, društvena i prirodoznanstvena pitanja. Matica hrvatska-Tuzla. ISSN 1840-0477 br.14, 231-239.
26. **Mirković-Hajdukov M.**, Bećirović E. (2019) Dnevno bolnički psihoterapijski tretman pacijenata. Gradovrh-časopis za književno-jezična, društvena i prirodoznanstvena pitanja. Matica hrvatska-Tuzla. ISSN 1840-0477 br.15, 225- 240.
27. **Mirković-Hajdukov M.**, Efendić-Spahić T., Bećirović E. (2019) Razlika između osobina ličnosti i porodičnog okruženja ovisnika o heroinu i nekonzumenata psihoaktivnih supstanci. VI kongres psihologa BiH sa međunarodnim učešćem. Knjiga rezimea. Banja Luka, 105.
28. Softić R., Osmanović S., **Mirković-Hajdukov M.**, Bećirović E., (2019) Deluzioni poremećaj – somatski tip. Psymedica-časopis za psihijatriju, psihologiju i srodne discipline. Vol 8 (1-2), 58-61, Banja Luka.
29. Tupković E., Softić R., Klebić J., Selmanović S., Bećirović E., **Mirković-Hajdukov M.**, Smajić M. (2019) Post-traumatic Stress Disorder, Matacognitions, Cognitive and Global Functioning in Bosnian War Veterans. Mater Sociomed. 31 (4): 258-261.

30. Aljukić N., Hasanović M., Pajević I., Hadžibeganović K., **Mirković Hajdukov M.** (2019) Pozitivna korelacija intenziteta simptoma PTSP-a i stepena atrofije moždane kore u veterana rata sa PTSP-om u Bosni i Hercegovini, XVII psihijatrijski dani Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem, Liječenje u psihijatriji: Aktuelnosti i dileme, Knjiga sažetaka, Univerziteti klinički centar Tuzla, Tuzla. str.164.

31. Bećirović E., Avdibegović E., Softić R., **Mirković-Hajdukov M.** (2019) Sexual Dysfunction in Bosnian War Weterans. *Psychiatria Danubina*. Vol. 31, Suppl.5, pp S839-S846. *Medicina Academica Mostariensia* Vol.7, No 1-2. pp 117- 124 Medicinska zaklada, Zagreb. Croatia.

32. Kunić S., Ibrahimagić Ć.O., Vujanović Z., Đajić V., Smajlović Dž., **Mirković-Hajdukov M.**, Kunić A., Zonić L., Tupković E. (2019) Ego Defence Mechanisms in Patients with Epilepsy. *Psychiatria Danubina*. Vol. 31, Suppl.5, pp S781-S785. *Medicina Academica Mostariensia* Vol.7, No 1-2. pp 59- 63. Medicinska zaklada, Zagreb. Croatia.

33. Kunić S., Ibrahimagić Ć.O., Vujković Z., Đajić V., Smajlović Dž., **Mirković-Hajdukov M.**, Bećirović E., Kunić A., Tupković E. (2020). Memory efficiency in patients with drug-resistant epilepsy.

4. Оцјену о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему (по поглављима)²

Докторска дисертација мр Митре Мирковић-Хајдуков под називом *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилкови овисника о хероину* састоји се од 219 страница формата А4 основног текста са 114 табела. Подијелена је у слједећа већа поглавља: Увод, Теоријско разматрање проблема, Методолошки оквир истраживања, Резултати истраживања, Дискусија резултата, Закључци, Значај, недостаци и ограничења студије, уз смјернице за даља истраживања, Литература и Прилози.

У **уводном дијелу** (1-2) кандидаткиња укратко указује на значај проблема, истиче стални пораст овисности о психоактивним супстанцама у цијелом свијету и наглашава здравствени, социјални, психолошки те економски аспект проблема. Наводи властито истраживање о порасту броја овисника у БиХ. Наглашава вишедимензионалност овог проблема и потребу за мултидисциплинарним приступом истраживању.

Теоретско разматрање проблема (3-73) обухвата садржаје значајне за тему дисертације: различите теоријске поставке и резултате сродних истраживања. Ово поглавље обухвата више засебних цјелина у оквиру којих се исцрпно разматрају појединачни елементи везани за одабрану тему.

Наслов *Овисност о психоактивним супстанцама* (3-22) обухвата разматрање кориштења психоактивних супстанци кроз историју са посебним освртом на наркоманију у БиХ. Прецизно су дефинисани критеријуми за дијагностиковање овисности и наведена постојећа подјела психоактивних супстанци. У оквиру овог поглавља такође су разматрани предиспонирајући и преципитирајући фактори развоја овисности, а посебно је разматрано питање коморбидитета у вези са овисношћу о психоактивним супстанцама. Специфичност хероинске овисности посебно је разматрана и описане су најчешће психолошке карактеристике овисника о хероину. Поглавље наведеног наслова укључује и разматрање

² Испуњеност обима и квалитета у односу на пријављену тему, нарочито, треба да садржи: аналитички и системски прилаз у оцјењивању истраживачког постављеног предмета, циља и задатака у истраживању; испуњеност научног прилаз у доказивања тврдњи или претпоставки у хипотезама, са обрадом података

искустава у лијечењу овисника о хероину у БиХ.

Емоционална сфера личности (22-54) је наслов потпоглавља које обухвата детаљно разматрање различитих аспеката емоционалне сфере личности. С обзиром на одабрану тему, посебно су описане емоције и различити емоционални профили у складу са учењем Плучика, а затим и емпатија и емоционална интелигенција као значајни конструкти који обухватају и емоционалне и когнитивне компоненте. Посебна пажња посвећена је конструкту емоционалне везаности, који је незаобилазан у изучавању емоционалних реакција и могућности остварења односа привржености са другим значајним особама. Разматрана је и повезаност између емоционалне сфере личности и подложности развоју овисности о психоактивним супстанцама, са посебним нагласком на хероинску овисност.

Одбрамбени механизми (54-73) је поглавље посвећено механизмима одбране, које појединац користи ради одржавања интрапсихичке равнотеже када је она угрожена било унутрашњим факторима (импулси, анксиозност, осјећање кривице) било вањским (различите врсте притисака и фрустрација од стране околине). Након што је дефинисан сам појам механизма одбране, појединачно су обрађени најзначајнији механизми из спектра одбрана, а затим је посебна пажња посвећена одбрамбеним стиловима. Одбрамбени стил је конструкт који се у посљедње вријеме чешће користи и подразумијева констелацију доминантних одбрана које појединац користи и та констелација може бити незрела, неуротична и зрела. Ова категоризација одбрамбених стилова биће у употреби током обраде резултата истраживања.

Методолошки оквир истраживања (74-96) обухвата циљ, проблем и задатке истраживања, затим хипотезе, опис узорка и дефинисање варијабли истраживања. Детаљно су описани мјерни инструменти, који су кориштени у истраживању. Такође, у овом дијелу рада описан је поступак истраживања и методе обраде података.

Приказ и анализа резултата истраживања (97-168) је кључни дио дисертације. Детаљно су представљени резултати чији приказ је структуриран тако да прати истраживачке задатке и хипотезе на логичан и систематичан начин.

Дискусија резултата (169-198) је једна цјелина у оквиру дисертације у којој кандидаткиња анализира резултате властитог истраживања у контексту досадашњих теоријских сазнања везаних за ову проблематику и компарира их са резултатима других сродних истраживања.

Закључци (199-201) обухватају сажету синтезу резултата истраживања у оквиру докторске дисертације.

Значај, недостаци и ограничење студије уз смјернице за даља истраживања (202-204) је назив кратког поглавља у коме се кандидаткиња са научном критичношћу осврће на цјелокупно истраживање и даје сугестије за даља истраживања у вези са овом темом.

Литература (205-219) обухвата 224 библиографске јединице чији садржаји су савремени и релевантни у односу на тему обрађену у дисертацији.

Прилози (од 220 стр., 18 страна) садрже текст кориштен да би се добио потписани пристанак испитаника и инструменте кориштене у истраживању.

На основу свега наведеног Комисија закључује да се ради о комплексном истраживању, да дисертација испуњава све научне стандарде у погледу обима и квалитета и да је садржај у складу са темом пријављене докторске дисертације.

5. Научне резултате докторске дисертације

На основу детаљног увида у резултате који су представљени у докторској дисертацији *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* Комисија је констатовала да је кандидаткиња мр Митра Мирковић-Хајдуков у оквиру докторске дисертације успјешно реализовала постављене циљеве истраживања и одговорила на полазна истраживачка питања.

Основни циљ истраживања био је да се истражи емоционална сфера личности овисника о хероину представљена кроз низ конструката који је сачињавају, као и да се истраже одбрамбене формације, које у интеракцији сачињавају маладаптивни склоп, односно, рањивост за настанак овисности у каснијем животном периоду, те утврдити њихов допринос у настанку овисности о хероину. Такође је циљ да се адаптивност наведених система обухваћеним истраживањем упореди са неклиничком групом испитаника те да се утврди степен и смјер одступања у врсти и квалитету наведених варијабли.

Истраживачки задаци обухватали су: одабирање групе састављене од овисника о хероину (клиничка група), одабирање компаративне групе испитаника коју су сачињавали неконзументи психоактивних супстанци; Испитивање емоционалне компоненте, емоционалне компетенције, нивоа емпатије, образаца ране емоционалне привржености, те склоност кориштењу маладаптивних механизма личности у групи овисника о хероину, те у контролној групи; Утврђивање да ли постоје значајне разлике у емоционалним карактеристикама, нивоу емпатије, емоционалним компетенцијама и начину кориштења одбрамбених механизма код групе овисника о хероину и контролне групе; Испитивање да ли се група овисника о хероину значајно разликује од групе неовисника према демографским обиљежјима као што су: мјесто становања, структура породице, брачни и образовни статус, ординална позиција у породици и социо-економски статус; Утврђивање да ли постоје и у чему се огледају разлике између клиничке и контролне групе у варијаблама за које се сматра да значајно доприносе настанку овисности о хероину.

Постављен и циљеви и задаци реализовани кроз тестирање пет хипотеза.

Прва хипотеза је алтернативна и формулисана је у виду тврдње да овисници о хероину имају израженије потешкоће у адаптивном изражавању емоција и измијењене емоционалне профиле у односу на неконзументе психоактивних супстанци. Како емоционални профили укључују комбинацију више различитих димензија емоција, резултати истраживања показали су да се двије групе испитаника статистички значајно разликују само у погледу димензије депривација (депресивност). Показало се да овисници значајније испољавају депресивне карактеристике у односу на групу неовисника. Иако се претпостављало да овисници имају значајније тешкоће у изражавању емоција, резултати су показали да обје испитиване групе показују одступања у пет од укупно осам димензија које описују емоције. Показало се да су депривација и инкорпорација најизраженије код обје групе испитаника, с тим да је депривација најизраженија код овисника, а инкорпорација код групе неовисника. Испитивање повезаности образаца афективног везивања са димензијама профила емоција показало је да најјачи утицај на димензију инкорпорације у групи овисника има сигурни, затим преокупирани, те избјегавајући и, на крају дезоријентисани образац

приовржености, док у популацији неовисника најзначајнији утицај на димензију инкорпорације има преокупирани стил афективне везаности, затим сигурни па дезоријентисани и на крају, најмањи утицај има избјегавајући стил афективног везивања.

Друга хипотеза гласила је да ће овисници о хероину имати више тешкоћа у разумијевању властитих емоционалних стања те препознавања емоционалних стања других људи у односу на контролну групу неовисника. Резултати су показали да не постоји статистички значајна разлика између двије групе у скору емпатије, али и у укупном скору емоционалне интелигенције. Такође се показало да се ове двије групе разликују на димензијама уочавања и разумијевања емоција, као и изражавања и именована емоција. Група неовисника има израженију способност уочавања и разумијевања емоција од групе овисника. Међутим, показало се да скупина овисника посједује израженију способност изражавања и именована емоција у односу на групу неовисника. Показало се, такође, да се овисници процјењују емпатичнијим од неовисника, а постижу и нешто више резултате на мјерама емоционалне интелигенције, иако ове разлике нису статистички значајне.

Трећа хипотеза односила се на обрасце партнерске везаности у групи овисника о хероину и групи неовисника. Претпоставило се да су обрасци несигурне партнерске привржености значајно више заступљени као примарни обрасци афективног везивања у групи овисника о хероину у односу на групу неовисника. Резултати истраживања нису потврдили ову хипотезу. Показало се да овисници о хероину, али испитаници контролне групе доминантно користе сигурни образац афективне везаности, а затим слиједе: преокупирани, избјегавајући и, на крају, најмање заступљен је бојажљиви образац афективне привржености. Показало се да је сигурни образац привржености значајно заступљенији у групи овисника у односу на контролну групу. Утврђено је да су у групи овисника обрасци афективне привржености значајан фактор како за зреле, тако и незреле и неуротске механизме одбране, али се нису показали значајним фактором за фацете емоционалне интелигенције. Када је ријеч о испитаницима контролне групе, показало се да су афективни обрасци значајан фактор за све три фацете емоционалне интелигенције, способности уочавања и разумијевања емоција, изражавања и именована емоција, те регулацију и управљање емоцијама, као и укупни резултат на тесту емоционалне интелигенције, потом за емпатију, незреле и неуротске одбрамбене механизме.

Четврта хипотеза односила се на кориштење механизма одбране у двије испитиване групе. Према овој претпоставци, кориштење незрелих механизма одбране је учесталија стратегија суочавања са стресом у групи овисника у односу на контролну групу. Добијени резултати у овом истраживању су у колизији са очекиваним, и показују да овисници као и испитаници контролне групе доминантно користе зреле, слиједе неуротски и, на крају, незрели механизми одбране. Социодемографске и породичне варијабле показале су повезаност са учесталашћу кориштења појединих механизма одбране из све три категорије и то код обје испитиване групе. Обрасци афективне везаности такође корелирају са кориштењем појединих механизма одбране. Овисници са преокупираним образцем афективне везаности статистички значајно више користе механизам супресије, док је код неуротских механизма одбране најзаступљеније негирање (иако није статистички значајно заступљеније). Што се тиче неуротских одбрана, показало се да овисници чији је дезоријентисани образац везивања доминантан, значајно више користе реактивну формацију, а од незрелих одбрана пасивну агресију, аутистичне фантазије и соматизацију, док овисници са избјегавајућим образцем везивања најчешће користе acting out из спектра незрелих одбрана.

Испитаници контролне групе са преокупираним обрасцем афективног везивања доминантно користе неуротске механизме одбране и то негирање, псеудоалтруизам и реактивну формацију, а од незрелих, доминантно, пројекцију. Што се тиче незрелих механизма одбране, пасивну агресију значајно више користе испитаници контролне групе са избјегавајућим обрасцем, док из ове групе, дезоријентисано везани више користе аутистичне фантазије.

Пета хипотеза односила се на разлику у социодемографским обиљежјима између двије групе испитаника. Показало се да постоји разлика у неким социодемографским варијаблама. То су: пол, начин издржавања, брачни статус родитеља, конзумација алкохола, дувана. Разлика у погледу других социодемографских обиљежја није потврђена. Сама структура породице у групи неовисника чешће је потпуна него у групи овисника о хероину. Овисници су се показали самосталнијим, више их је запослено, више од половине их живе сами или у браку или ванбрачној заједници, а нешто мање са родитељима или старатељима. Очеви испитаника контролне групе су образованији од очева у групи овисника. Нема разлике између двије групе у погледу учесталости конзумирања алкохола од стране очева. Овисници о хероину више конзумирају дукан и дуканске прерађевине, док испитаници контролне групе више конзумирају алкохол.

Комисија једногласно констатује да резултати истраживања докторске дисертације на тему *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* представљају значајан научни допринос разумијевању сложеног и значајног проблема овисности о хероину. Истраживачки резултати показују да се динамички и комплексно преплићу емоционални фактори и одбрамбени стилови (и једни и други развојно утемељени) у стварању подлоге у личности за развој овисности о хероину. Такође се показало да одређену улогу у стварању ове овисности играју и неке социодемографске варијабле.

Све постављене хипотезе су коректно тестиране и дата су могућа научна објашњења резултата уз критички став који одражава научну зрелост и одговорност кандидаткиње.

6. Примјењивост и корисност резултата у теорији и пракси³

Резултати ове докторске дисертације примјењиви су и са становишта психолошке теорије и са становишта праксе. Ово сложено истраживање теоријски је допринијело разумијевању како се развојно кроз изградњу сигурних образаца афективне везаности у интерактивном простору са родитељима и емпатској комуникацији могу предупредити маладаптивни обрасци функционисања, укључујући и развој овисности о хероину. Теоријски су такође додатно расвјетљени карактеристични емоционални профили овисника (доминирајућа депривација у емоционалном спектру), као и механизми одбране, како у оквиру припадности појединим категоријама одбрамбених стилова тако и појединачни механизми који доминирају у оквиру одређеног одбрамбеног стила.

Са становишта психолошке праксе, резултати овог истраживања значајно доприносе како превенцији, тако и дијагностиковању овисника о хероину. Осим тога, имајући на уму добијене резултате, практична примјена резултата може бити корисна у психотерапијском и савјетодавном поступку са овисницима: у изградњи

³ Истаћи посебно примјењивост и корисност у односу на постојећа рејешења теорије и праксе

трансфера и у разумијевању њиховог капацитета за емпатију и развој терапијске алијансе. Такође, терапијски рад са овисницима, користећи добијене резултате, може додатно бити побољшан кроз изоштравање терапијског сензибилитета за разумијевање клијентовог погледа на психотерапију, на његово разумијевање себе и свијета око себе.

7. Начин презентирања резултата научној јавности⁴

Имајући на уму значај добијених резултата, како са аспекта доприноса психолошкој теорији, тако и клиничкој пракси, било би пожељно да се ови резултати публикују широј стручној и научној јавности у виду монографије. Кандидаткиња је током научног истраживања ове теме, али и практичног рада са овисницима, већ публиковала неколико радова везаних за ову тему, а директно је користила неке резултате истраживања у оквиру дисертације у раду који је презентован на Конгресу психолога у Бањој Луци 2019. (погледати библиографске податке.). Тренутно је у штампи у часопису *Acta Medica Saliniana* рад под насловом *Emotional profile of heroin addicts* у коме су презентовани неки резултати истраживања у оквиру дисертације. Очекује се да се резултати ових истраживања појаве и у наредном периоду у научним радовима (у домаћим и интернационалним часописима), те да се презентују на стручним и научним скуповима.

8. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ⁵

На основу детаљног прегледа и анализе цјелокупне докторске дисертације кандидаткиње мр Митре Мирковић-Хајдуков под насловом *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* Комисија је констатовала да је кандидаткиња обрадила један актуелан и истраживачки релевантан проблем и да урађена дисертација испуњава све критеријуме потребне за самосталан и оригиналан научни рад. Рад је теоријски добро утемељен и методолошки адекватно постављен у складу са општеприхваћеним стандардима научног дизајнирања емпиријских истраживања. Методолошки концепт истраживања је прецизно и зналачки разрађен почев од дефинисања проблема истраживања, циља, задатака, хипотеза, те приказивања узорка, начина прикупљања и обраде података, те начина представљања резултата, тумачења, дискусије и, коначно, закључака. Комисија је констатовала да је кандидаткиња при изради докторске дисертације показала висок ниво научне компетентности и сензибилитета, као и критичности, што потврђује научну зрелост кандидаткиње.

Комисија процјењује да су резултати докторске дисертације примјенљиви за психолошку теорију и праксу у смислу додатног расвјетљавања сложене преплетености емоционалних компоненти представљених кроз профил емоција, афективну везаност, емпатију и емоционалну интелигенцију и одређених стилова одбране. Такође је расвјетљен и допринос неких социодемографских варијабли у предиспонирању за развој овисности о хероину.

Имајући у виду наведену аргументацију, Комисија једногласно позитивно оцјењује урађену докторску дисертацију под насловом *Емоционалне карактеристике и одбрамбени стилови овисника о хероину* мр Митре Мирковић-Хајдуков и предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву да прихвати оцјену докторске дисертације у цјелини и донесе одлуку, која ће кандидаткињи омогућити приступање јавној одбрани исте.

⁴ Наводе се радови докторанта у зборницима и часописима у којима су објављени (истраживачки проблеми и резултати предмета истраживања докторске дисертације)

⁵ У закључку се, поред осталог, наводи и назив квалификације коју докторант стиче одбраном тезе

Мјесто: Пале
Датум: 9.10.2020.

Комисија:

1. Др Спасенија Ђеранић, у звању редовни професор у пензији (НО друштвене науке, УНО Клиничка психологија) Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски Факултет у Палама, предсједник Комисије (ментор) ;

2. Др Ирина Станић, у звању ванредни професор, (НО друштвене науке, УНО Клиничка психологија, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски Факултет у Палама, члан Комисије;

3. Др Тамара Ефендић-Спахић, у звању ванредни професор (НО Психологија), Универзитет у Тузли, Филозофски Факултет у Тузли, члан Комисије;

Издвојено мишљење⁶:

⁶ Чланови комисије који се не слажу са мишљењем већине чланова комисије, обавезни су да у извештај унесу издвојено мишљење са образложењем разлога због се не слажу са мишљењем већине чланова комисије (члан комисије који је издвојио мишљење потписује се испод навода о издвојеном мишљењу)